

**VIENUOLIKTOJO KASMETINIO EUROPOS MOKINIŲ RAŠINIŲ, SKIRTŲ DNR
DIENAI MINĖTI,
NACIONALINIO KONKURSO NUOSTATAI**

1. Šie nuostatai reglamentuoja vienuoliktojo kasmetinio Europos mokinių rašinių, skirtų DNR dienai paminėti, nacionalinio konkurso (toliau – Nacionalinis konkursas) tikslus, rašinių temas, reikalavimus konkurso dalyviams, konkurso organizavimo tvarką, vertinimą ir nugalėtojų apdovanojimą. Šiuose nuostatuose pateikiama informacija apie vienuoliktojo kasmetinį Europos mokinių rašinių, skirtų DNR dienai paminėti, konkursą.

I. TIKSLAI

2. Nacionalinis konkursas skirtas skatinti mokinius apmąstyti bei analizuoti genetinių tyrimų ir jų pritaikymo galimybių svarbą visuomenei. Taip pat ugdyti sklandų minčių, apgalvotų ir paremtų argumentais, įrodančiais pasirinktos temos aktualumą, dėstymą.

II. RAŠINIŲ TEMOS

- 3.1. Atsakingai pakomentuokite sportininkų genetinių tyrimų atlikimą/taikymą.

*(angl. 'Comment critically on the proper role (if any) of genetic testing in sport.'
Apart from describing immediate problems, you may also confront the paradox that while we celebrate the fact that a world champion athlete is one person in several billion, we disqualify them as soon as we discover why they are so exceptional).*

- 3.2. Įprastai genetiniai tyrimai paveldimos būklės diagnozei ar rizikos įvertinimui yra atliekami, dalyvaujant asmens sveikatos priežiūros specialistams, dažniausiai gydytojui genetikui. Šiandieninėje praktikoje tai nėra vienintelis pasirinkimas - tiesiogiai naudotojui parduodami genetiniai tyrimai, siūlomi įvairių kompanijų, nereikalauja gydytojų įsitraukimo/dalyvavimo. JAV maisto ir vaistų administracija sudarė gaires genetinių tyrimų atlikimui polinkio tam tikroms ligoms tyrimams, taip pat ir daugiaveiksnių požymių, pvz. tiesūs ar garbanoti plaukai.

Pakomentuokite, ar visų atliekamų genetinių tyrimų atveju turėtų dalyvauti asmens sveikatos priežiūros specialistai, pvz. gydytojai genetikai, ar tiesiogiai naudotojui parduodami testai turėtų būti laisvai prieinami? Pagrįskite savo nuomonę bent vienos paveldimos ligos pavyzdžiu, atsižvelgiant į sąlygas/priežastis, kodėl reikėtų ar nereikėtų asmens sveikatos priežiūros specialisto dalyvavimo, atliekant genetinius tyrimus.

(angl. Traditionally, genetic testing for diagnosis or risk of disease has been done in conjunction with medical professionals, such as genetic counselors. These professionals are experts not only in genetics, but also in counseling patients and family members about the benefits and potential harms of learning about a disease risk. Today, this traditional route is not the only option: direct-to-consumer genetic testing, offered by several companies, does not require a medical professional. The U.S. Food and Drug Administration (FDA) has established a process by which companies can provide predictive testing for certain disorders, in addition to common traits such as straight or wavy hair.

Do you think medical professionals should be required for all genetic testing, or should consumers have direct access to predictive genetic testing? In defending your answer, use at least one disorder to explore the implications of involving, and not involving, a medical professional such as a genetic counselor)

III. REIKALAVIMAI NACIONALINIO KONKURSO DALYVIAMS

4. Nacionaliniame konkurse gali dalyvauti visų tipų Lietuvos mokyklų mokiniai nuo 14 iki 19 metų amžiaus. Kiekviena **mokykla, atlikusi pirminį vertinimą, atrenka iki penkių geriausių darbų**, atstovausiančių mokymosi įstaigą rašinių konkurse. Įkėlus į sistemą daugiau nei 5 darbus iš vienos mokyklos, bus vertinami pirmi 5 darbai.

IV. REIKALAVIMAI NACIONALINIO KONKURSO RAŠINIAMS

5. Rašinio apimtis – ne daugiau nei **750 žodžių**. Rašinyje gali būti viena laisvai pasirinkta lentelė, brėžinys, diagrama arba iliustracija (ne didesnė nei 2 MB dydžio). Pateiktos lentelės, brėžinio, diagramos ar iliustracijos aprašo žodžių skaičius įskaičiuojamas į bendrą rašinio žodžių skaičių. Literatūros šaltiniai į bendrą rašinio žodžių skaičių neįskaičiuojami.
6. Nacionaliniam konkursui **rašinys pateikiamas lietuvių kalba, Europos rašinių konkursui – anglų kalba**. Europos DNR dienos konkursui nuo 2018 metų galima pateikti autorinį 3 min. trukmės video darbą. Rašant rašinį, pagal galimybes mokiniui rekomendacijas ir pastabas teikia biologijos, chemijos, lietuvių kalbos ir literatūros bei anglų kalbos ar kitų specialybių mokytojai.
7. Rašinys turi atitikti žemiau pateikiamą rašinio struktūrą:
 - Įžanga – trumpa nagrinėjamos temos apžvalga, pagrindinės minties formulavimas;
 - Temos dėstymas – rašinio pagrindinės minties argumentavimas, t. y. remiantis patikimais šiuolaikiniais moksliniais duomenimis pagrįsti savo teiginius, pateikti savarankiškai susistemintų mokslinių rezultatų išvargas. Galimas citavimas, tačiau turi būti atliktas tinkamai, kad darbas nevirstu referatu;
 - Apibendrinimas – autoriaus savarankiškai suformuluotos išvados.
8. Būtina nurodyti naudotus literatūros šaltinius.
9. Esant galimybei pateikti temą atspindinčias originalias iliustracijas, integruoti duomenis, rezultatus ar informaciją iš kitų mokslo sričių.
10. Rašinyje pateikti asmeninį požiūrį svarstant temos problematiką, taip pat esant asmeninės patirties skatintina ją išreikšti.
11. **Draudžiama plagijuoti kitus darbus**. Bet koks kūrinio originalo ar jo kopijų panaudojimas be autoriaus, jo teisių perėmėjo ar jo tinkamai įgalioto asmens leidimo yra laikomas neteisėtu (remiantis LR įstatymu Nr. IX-1355).
12. Elektroninėje rašinių įkėlimo – priėmimo sistemoje nurodoma rašinio tema, mokinio vardas, pavardė, mokykla, klasė, darbo vadovo(-ų) (mokytojo(-ų)) vardas, pavardė, elektroninis paštas, telefono numeris, įkeliami rašinys, literatūros sąrašas, iliustracija, jos aprašas.
13. Rašinys nacionaliniam konkursui lietuvių kalba įkeliamas į elektroninę rašinių įkėlimo – priėmimo sistemą Lietuvos žmogaus genetikos draugijos tinklalapyje adresu: <http://www.geneticahumana.lt>, **iki 2018 m. vasario 25 d. 24:00 val.**
14. Rašinį anglų kalba mokinys savarankiškai įkelia į Europos žmogaus genetikos draugijos elektroninę sistemą adresu www.dnaday.eu/instructions.htm **iki 2018 m. balandžio 25 d.**
15. **Visi rašiniai konkursui privalo būti pateikti laiku, rašiniai pateikti VĒLIAU nustatyto laiko PRIIMAMI NEBUS.**
16. Detalesnė informacija apie konkursą ir apdovanojimų renginį tinklalapiuose: www.geneticahumana.lt; www.genetika.mf.vu.lt; www.olimpiados.lt; www.lmnc.lt; www.dnaday.eu.

V. RAŠINIŲ VERTINIMAS

16. Nacionalinio konkurso rašinius vertina Lietuvos žmogaus genetikos draugijos, Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos ir Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro, UAB „Biotechpharma“, „Thermo Fisher Scientific“ Vilniaus padalinio sudarytos darbų vertinimo komisijos.
17. Vertinimo taškai (iš viso 60 taškų):
 - Struktūra – 5 taškai;
 - Išanga – 5 taškai;
 - Dėstymas – 30 taškų;
 - Apibendrinimas – 5 taškai;
 - Kalbinė raiška – 5 taškai;
 - Kiti aspektai (kūrybiškumas/originalumas, asmeninės patirties/duomenų panaudojimas, originalios iliustracijos, integracija su kitais mokslais, bendra darbo kultūra) – 10 taškų.
18. Konkurso Europoje rašinius vertins ne mažiau kaip du nepriklausomi genetikai iš Europos žmogaus genetikos draugijos. Bus išrinkti pirmos, antros ir trečios vietų laimėtojai.

VI. KONKURSO ORGANIZAVIMO TVARKA

19. Nacionalinis konkursas vyks **iki 2018 m. vasario 25 d.** Baigiamasis jo turas – **2018 m. balandžio 20 d.** įvyksiantis apdovanojimų renginys.
20. Konkursas Europoje vyks **iki 2018 m. balandžio 25 d.** Europos konkurso laimėtojai ir jų mokytojai bus paskelbti **2018 m. gegužės mėn. pabaigoje ar birželio mėn. pradžioje** Europos žmogaus genetikos draugijos interneto svetainėje www.dnaday.eu.

VII. KONKURSO FINANSAVIMAS IR NUGALĖTOJŲ APDOVANOJIMAS

21. Nacionalinio konkurso apdovanojimus steigia Lietuvos žmogaus genetikos draugija, Vilniaus universitetas, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, kiti Nacionalinio konkurso rėmėjai.
22. Konkurso Europoje prizus steigia Europos žmogaus genetikos draugija:
 - 1 vieta – 300 eurų.
Pirmosios vietos laimėtojo mokytojui – 1000 eurų, kurie skiriami mokslinio projekto organizavimui ar mokymo kabineto įrangos įsigijimui,
 - 2 vieta – 200 eurų.
Antrosios vietos laimėtojo mokytojui – 800 eurų, kurie skiriami mokslinio projekto organizavimui ar mokymo kabineto įrangos įsigijimui.
 - 3 vieta – 100 eurų.
Trečiosios vietos laimėtojo mokytojui – 500 eurų, kurie skiriami mokslinio projekto organizavimui ar mokymo kabineto įrangos įsigijimui.